

Projekt *Uczę historii i teraźniejszości* jest współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu *Szkoła uczyca się*.

I.18 GENERACJE PRAW CZŁOWIEKA

I.18.1	Informacja dla nauczyciela	2
I.18.2	Przebieg zajęć.	3
I.18.3	Karta pracy ucznia.	5
I.18.4	Materiały pomocnicze	7

KODY QR DO MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

Kod QR nr 0.
Materiał pomocniczy.

Kod QR nr 1.
Materiał pomocniczy do I.14

ZESZYT WOS

I.18 GENERACJE PRAW CZŁOWIEKA

I.18.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	I.18
Temat _____	Teoria praw człowieka w zderzeniu z praktyką niehumanitarnego traktowania
Czas realizacji _____	🕒 45 min.
Czego się dowiem? _____	<ul style="list-style-type: none"> • Co to są prawa człowieka i jakie mają cechy? • Jakie prawa i wolności gwarantuje nam Konstytucja RP? • Jakimi wyróżniamy kategorie praw i wolności człowieka i do jakich generacji je zaliczamy? • Kiedy mówimy, że prawa człowieka są naruszane? • Dlaczego prawa człowieka muszą być chronione?
Dlaczego się tego uczyć? _____	<ul style="list-style-type: none"> • Aby wyjaśnić, że prawa człowieka przysługują każdej jednostce, niezależnie od jej narodowości, religii, poglądów, koloru skóry czy wieku • aby wymienić przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie i wykazać, że dotyczy to różnych ludzi i różnych kwestii • aby potrafić się wczuć w sytuację konkretnych krzywdzonych ludzi i rozpoznać sytuacje, w których nastąpiło złamanie praw człowieka.
Metody pracy _____	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa nauczająca • analiza tekstów i dyskusja w grupach (w oparciu o podane teksty i pytania).
Wyposażenie / materiały _____	<ul style="list-style-type: none"> • kserokopie materiałów • dostęp do internetu • smartfony uczniów z dostępem do sieci • rzutnik multimedialny.
Działania poprzedzające przeprowadzenie lekcji 1 _____	Poproś młodzież o zapoznanie się z definicją i cechami praw i wolności człowieka (są naturalne i niepodzielne, a ich źródłem jest godność człowieka, są powszechne, przyrodzone, nienaruszalne i niezbywalne). Patrz: materiał pomocniczy do tematu „Całkiem inna planeta” (I.14) → Kod QR nr 1.

Kod QR nr 1.

I.18.2 PRZEBIEG ZAJĘĆ

Temat przewidziany na jedną lub dwie jednostki lekcyjne.

LEKCJA 1

WSTĘP [🕒 7 min]

1. Spytaj młodzież, dlaczego przyszła na tą lekcję.* Potem przeczytaj artykuł 70 z Konstytucji RP z 1997 r. (znajdziesz go w materiałach dodatkowych). Wyjaśnij, dlaczego obowiązkową naukę do 18. roku życia i bezpłatną w szkołach publicznych wpisano w katalogu praw człowieka i obywatela (prawo do nauki wynika z innego prawa, do rozwoju i równego dostępu do wykształcenia, nakłada tym samym na państwo obowiązki; w przeszłości dzieci pozbawione były tego prawa, wiele z nich musiało wykonywać pracę, a wykształcenie zależało najczęściej od świadomości lub pozycji społecznej rodziców). Wyjaśnij, że dla zrozumienia każdego z praw ważne jest poznanie kontekstu historycznego, społecznego, ekonomicznego i kulturowego. Możesz zapytać też, czy prawo (obowiązek) do nauki w Polsce przysługuje również dzieciom nieposiadającym obywatelstwa polskiego (np. z Ukrainy). Zapytaj, jakie inne prawa gwarantuje nam Konstytucja RP? Poproś o przykłady.
2. Zwróć uwagę młodzieży, że prawa, które od czasów starożytnych uzyskiwały różne grupy społeczne, nakładały na władze państwowe określone obowiązki lub też zakazywały władzom pewnych praktyk. Zapytaj, czy pamiętają z lekcji historii, jakie grupy społeczne wywalczyły sobie prawa w starożytności i średniowieczu i poproś, by je wymienili. Kto tych praw był pozbawiony? Przypomnij, że dopiero w epoce Oświecenia (pod koniec XVIII wieku) upowszechnił się pogląd, że prawa człowieka są naturalne i należą się wszystkim, wszędzie i właśnie dlatego, że jesteśmy ludźmi.
3. Przedstaw młodzieży cele lekcji w formie odpowiedzi na pytania: Czego się dowiem? / Dlaczego się tego uczyć?

ROZWINIĘCIE [🕒 30 min]

4. Podziel uczniów/uczennice na grupy (po 4–5 osób każda) i wyjaśnij, że ich zadaniem będzie zapoznanie się z sytuacją różnych ludzi. Rozdaj poszczególnym grupom przyporządkowane im źródła lub odeślij ich do tych samych źródeł umieszczonych w materiale pomocniczym.
→ 📱 Kod QR nr 0.

Gr.	Źródło
A	1. Jagoda Prześluga, <i>Kim jest Malala?</i>
B	2. Rusłan Szoszyn, <i>Poczubotowi udało się przekazać informacje zza krat. W celi obok był skazany na śmierć</i>
C	3. Armenia/Azerbejdżan: <i>Konflikt o Górski Karabach przyczyną wieloletniego cierpienia osób starszych – nowe raporty</i>
D	4. Christiana Vonscheidta i Miriam Wells, <i>Koreańscy w Polsce – pracują przymusowo, by utrzymać reżim Kim Dzong Una</i>

* Intencją pytania jest sprowokowanie szczerzej odpowiedzi uczniów/uczennic, że przyszli bo "zostali zmuszeni/ nałożono na nich obowiązek prawny." Ma to być wstęp do rozmowy o art 70.

Kod QR nr 0.

5. Następnie poproś uczniów i uczennice, aby zapoznali się z pytaniami umieszczonymi w tabeli (karta pracy). Do wyświetlenia tabeli możesz również wykorzystać tablice cyfrowe (np. Jamboard albo Whiteboard). Poproś młodzież, by wczuli się (empatyzowali) w sytuację opisywanych postaci.
Uwaga: Poproś młodzież o przeczytanie źródeł przyporządkowanych grupom dopiero po zapoznaniu się z pytaniami w tabeli. [⌚ 15 min]
6. Zaproś przedstawicieli grup, by posiłkując się uzupełnioną tabelą, opisali naruszenia praw i wolności, z jakimi się spotkali. Niech zaproponują, jak na nie należy zareagować oraz wyjaśnią, dlaczego. [⌚ po 2–3 minuty na grupę], [⌚ 10 min]
7. Poproś uczniów o przypomnienie definicji i wymienienie cech praw człowieka, z którymi zapoznali się w domu. Następnie poleć, by uczniowie i uczennice wykonali zadanie 2 do tabeli 1, czyli wypisali prawa, które zgodnie z definicją praw człowieka dotyczą opisanych w materiałach bohaterów. Poproś, by przemyśleli również uzasadnienie, dlaczego są one tak istotne. [⌚ 5 min]

ZAKOŃCZENIE [⌚ 8 min]

8. Pokaż uczniom wykaz generacji praw i wolności i sprawdźcie wspólnie, czy prawa, o których mówiliście, już tam się znajdują. Omów najważniejsze prawa I, II i III generacji. Możesz też przekazać uczniom i uczennicom wykaz, z którym zapoznają się w domu po to, by móc przygotować się do kolejnych zajęć.

INFORMACJE DODATKOWE. SŁOWNICZEK

Obowiązek szkolny – dotyczy dziecka, które kończy 7 lat i trwa do końca szkoły podstawowej, nie dłużej niż do 18. roku życia. Na wniosek rodziców naukę może także rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy 6 lat. Obowiązkowe jest również roczne przygotowanie przedszkolne. Obowiązek nauki – dotyczy obowiązkowego kształcenia do ukończenia 18. roku życia.

* Międzynarodowe zobowiązania regulujące prawo do nauki znajdziesz też w: Międzynarodowe Pakty Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych z 1966 roku, art. 13 i 14; Konwencja o prawach dziecka z 1989 roku, art. 28 i 29; Deklaracja Praw Dziecka z 1959 roku, zasada 7.; Konwencja UNESCO w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty z 1960 roku, Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku, art. 14.

I.18.3 KARTA PRACY UCZNIA

ZADANIE 1.

Pracując w grupie przeczytajcie wskazane źródło. Następnie wypełnijcie wspólnie tabelę poniżej.

Gr.	Źródło	Materiał pomocniczy
A	1. Jagoda Prześluga, <i>Kim jest Malala?</i>	
B	2. Rusłan Szoszyn, <i>Poczobutowi udało się przekazać informacje zza krat. W celi obok był skazany na śmierć</i>	
C	3. Armenia/Azerbejdżan: <i>Konflikt o Górski Karabach przyczyną wieloletniego cierpienia osób starszych – nowe raporty</i>	
D	4. Christiana Vonscheidta i Miriam Wells, <i>Koreańczycy w Polsce – pracują przymusowo, by utrzymać reżim Kim Dzong Una</i>	

Nr	Pytanie / Odpowiedź
1	Opisz krótko, na czym polegało naruszenie godności człowieka.
2	Wymień wolności/prawa człowieka, które zostały naruszone.
3	Jakbyś się czuł/czuła w podobnej sytuacji? Wypisz trzy dominujące odczucia. — — —
4	Jakie konsekwencje w życiu pokrzywdzonych osób miała opisana sytuacja?
5	Czy sami poszkodowani usiłowali bądź nie zmienić swoją sytuację i dlaczego? Jeśli tak, to w jaki sposób? Tak/Nie Jak? Dlaczego?
6	Co możemy zrobić, by im pomóc? Zaproponuj trzy działania. — — —

ZADANIE 2.

Wypisz trzy inne prawa człowieka, które według Ciebie są szczególnie potrzebne osobom opisywanym w tekście.

ŹRÓDŁO 1. JAGODA PRZEŚLUGA, „KIM JEST MALALA?” (FRAGMENTY)

Malala Yousafzai urodziła się 12 lipca 1997 roku w prowincji Swat, na północy Pakistanu. [...] Jej rodzice pobrali się z miłości, mimo tak wielu barier, jakie narzuca kultura islamu. Ojciec dziewczynki z taką samą miłością wychowywał córkę i dwóch synów i powtarzał zawsze, że „Malala będzie wolna jak ptak”. Kiedy Malala była małą dziewczynką, Ziauddin [jej ojciec] spełnił swoje marzenie – otworzył własną szkołę. Wykształcenie było dla niego darem z nieba i od zawsze wierzył, że jego brak to podstawa wielu problemów, z jakimi mierzy się Pakistan. [...] Beztrioskie życie w dolinie rzeki Swat – krainie, która jest domem pasztuńskich¹ plemion, zakłócił niestety w 2007 roku talibski bunt. Islamscy ekstremiści (a do tej grupy należą talibowie) szczególnie wrogo odnoszą się do edukacji dziewcząt, a celem ich ataków często bywają szkoły. Powstaniu przewodził Maulana Fazlullah², który założył nielegalną rozgłośnię radiową – Mułła Radio. Ponieważ większość mieszkańców doliny nie posiadała telewizorów i nie umiała czytać, siłą rzeczy większość informacji czerpano właśnie z tego radia. Za jego pośrednictwem Fazlullah nawoływał do porzucania złych w jego mniemaniu praktyk, które naruszają tradycyjny muzułmański porządek społeczny. Mężczyznom zalecał, by zapuścili brody, przestrzegał ludzi przed tańcem, oglądaniem filmów czy słuchaniem muzyki grożąc, że ściągają tym na siebie gniew boży. Kobietom nakazywał nosić burki³ i wieść bogobojne życie u boku mężczyzn – nie było mowy o jakiegokolwiek niezależności. Fazlullah żerował na ludzkiej niewiedzy, a chcąc odebrać kobietom prawo do edukacji, wysadził w powietrze 170 szkół, w tym 106 tych dziewczęcych. Kiedy do doliny Swat przybyli talibowie, Malala miała dziesięć lat. [...] Malala obserwowała to, co się dzieje z niepokojem i zaciekawieniem. Głód wiedzy wpoił jej ojciec, spędzała z nim długie wieczory na rozmowach o polityce. Dyskutowała z dorosłymi podczas zebrań lokalnego zgromadzenia plemiennego, znała angielski, więc czytała zachodnie książki. Jako 11-latką zaczęła pisać bloga na stronie BBC Urdu⁴, przeznaczonej dla pakistańskich odbiorców. [...]

Malala dzięki swoim internetowym relacjom zaczęła tracić anonimowość i szybko stała się osobą publiczną – coraz częściej zaczęła się pojawiać w telewizji. Otwarcie piętnowała poczynania talibów i krytykowała działania pakistańskich polityków (a właściwie ich brak). Odważnie opowiadała się za prawem dziewcząt do nauki i decydowania o własnym losie. W 2011 roku otrzymała Międzynarodową Dziecięcą Nagrodę Pokojową (tzw. Dziecięcego Nobla), a także Narodową Młodzieżową Nagrodę Pokojową. Występowała w obronie dzieci i stała się symbolem dziewczęcej odwagi. Talibowie szybko zorientowali się, że głos nastolatki z doliny Swat wybrzmiewa coraz głośniejsze i śmieiej – zaczyna słyszeć go cały świat. 9 października 2012 roku autobus wiozący dzieci do szkoły zatrzymał nieznajomy, uzbrojony człowiek. W środku, w towarzystwie koleżanek z klasy, siedziała nieświadoma zagrożenia Malala. Która to Malala? – zapytał mężczyzna, a kiedy dzieci wskazały na dziewczynę, bez wahania nacisnął spust. Strzelił do Malali z bliskiej odległości (raniąc przy okazji siedzące w pobliżu dziewczynki), kula przeszła głowę tuż nad lewą brwią i utknęła w ramieniu, blisko kręgosłupa. Malala szybko trafiła do szpitala [...], a następnie została przetransportowana śmigłowcem do najlepszej kliniki w Pakistanie. 15 października pod eskortą po raz pierwszy w życiu opuściła ojczyznę, by samolotem udać się do specjalistycznego szpitala w Birmingham w Anglii. Malala przeżyła. O jej zdrowie modlił się cały Pakistan, w kraju odbywały się demonstracje. Dziewczyna do dzisiaj ma sparaliżowaną lewą część twarzy i uszkodzony słuch, nie może też mrugać lewym okiem. Przeszła szereg skomplikowanych operacji, a lekarze to, że przeżyła, określają jako cud. [...] Malala Yousafzai dalej zmienia świat. Jest najmłodszą na świecie laureatką Pokojowej Nagrody Nobla, otrzymała także m.in. Nagrodę Sacharowa, nagrodę Anny Politkowskiej czy nagrodę Simone de Beauvoir „dla wolności kobiet”. W 2013 roku założyła Fundację „Malala” na rzecz powszechnego dostępu do edukacji. Najwięcej w tej kwestii jest do zrobienia w Pakistanie, Afga-

nistanie, Syrii, Algierii, Indiach, Nigerii czy Turcji, a dzieci, które nie mają szans na edukację jest na świecie około 61 milionów. [...]

Źródło: ↗ <https://wspolczesny.szczecin.pl/kim-jest-malala/>
[dostęp: 22.08.2022]

SŁOWNICZEK

1. **Pasztuni** – jedna z głównych grup etnicznych Pakistanu i Afganistanu, w większości muzułmańscy sunnici.

2. **Maulana (Mullah) Fazlullah** (1974–2018) – pakistański przywódca talibańskiego ugrupowania zbrojnego Tehrik-i-Taliban, które doprowadziło do zamordowania ponad 100 uczniów w Pakistanie.

Zginął w ataku amerykańskiego drona.

3. **Burka** – kobiece przykrycie głowy, zasłaniające całą głowę oprócz oczu. Tzw. pełna burka zakrywa całe ciało i według talibów winna być obowiązkowym strojem kobiet.

4. **BBC Urdu** – kanał informacyjny brytyjskiej telewizji publicznej w języku urdu. Język ten używany jest głównie w Pakistanie i Indiach.

ŹRÓDŁO 2. RUSŁAN SZOSZYN, „POCZOBUTOWI UDAŁO SIĘ PRZEKAZAĆ INFORMACJĘ ZZA KRAT. W CELI OBOK BYŁ SKAZANY NA ŚMIERĆ” (FRAGMENTY)

Zza murów białoruskiego więzienia nie przedostaje się wiele informacji, zwłaszcza jeżeli chodzi o zakładników reżimu Łukaszenki¹ – więźniów politycznych. A jest ich ponad 1100. Wśród nich znajdują się liderzy prześladowanego przez władze Związku Polaków na Białorusi (ZPB)² – Andżelika Borys i Andrzej Poczobut. Wobec Andżeliki Borys 25 marca zastosowano „inny środek zapobiegawczy”, przebywa w domu swojej mamy, jak dotąd nie udziela się w mediach i nie zabiera głosu. Andrzej Poczobut nadal przebywa w więzieniu. Oboje są ofiarami sprawy karnej, którą w białoruskiej mediach okrzyknięto „polską sprawą”. Poczobutowi władze nie pozwalają na spotkanie z bliskimi, jego listy są cenzurowane, a adwokaci milczą w obawie przed pozbawieniem licencji. Mimo to udało mu się przekazać wiadomość zza krat. [...]

Z wiadomości dowiadujemy się, że od 14 kwietnia do 17 maja 2021 r. Poczobuta przetrzymywano w areszcie śledczym Mińska na oddziale więziennym, w którym swoje ostatnie dni spędzają skazani na karę śmierci. – To tak zwany korytarz śmierci, za ścianą w celi obok miał osobę skazaną na śmierć [...]. W tym samym czasie trwały intensywne próby uwolnienia Polaków [...]. Mińsk postawił warunek – wolność w zamian za opuszczenie Białorusi. Trzy działaczki mniejszości polskiej zgodziły się, Borys i Poczobut odmówili. [...] Dotychczas było wiadomo jedynie, że Polaków oskarżają o „podżeganie do nienawiści” oraz „rehabilitację nazizmu”, za co

grozi od 5 do 12 lat więzienia. [...] Ekspertyzie poddano też wywiady, których Poczobut udzielał polskim mediom, oraz jego cztery artykuły, które opublikował w „Gazecie Wyborczej”. [...] Żona Andrzeja Poczobuta, Oksana, informuje, że od przez miesiąc nie otrzymywała listów od męża, ale ostatnio zaczęły docierać [...]. Píše, że nie zmienia zdania i że nie będzie się zwracał z prośbą o ulaskawienie. [...] Tymczasem z wiadomości, która dotarła do „Rzeczpospolitej”, wynika, że władze w Mińsku prowadzą „ekspertyzę działalności” ZPB i chcą oskarżyć największą polską organizację w kraju o „naruszenie integralności terytorialnej Białorusi”. Prawdopodobnie chodzi o art. 361 kodeksu karnego Białorusi, w którym jest mowa o nawoływaniu do działań „godzących w zewnętrzne bezpieczeństwo Białorusi, jej suwerenność, integralność terytorialną, narodowe bezpieczeństwo oraz zdolności obronne”. Grozi za to nawet 5 lat więzienia. – Popularyzujemy polską kulturę i oświatę na Białorusi, nic poza tym. Mniejszość polska nigdy nie wysuwała pretensji terytorialnych. Te nowe zarzuty będą wyssane z palca. To się po prostu nie mieści w głowie – komentuje „Rzeczpospolitej” wieloletni działacz ZPB, który prosi o zachowanie anonimowości. [...]

Źródło: ↗ <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art-36049071-poczobutowi-udalo-sie-przekazac-informacje-zza-krat-w-celi-obok-by-l-skazany-na-smierc> [dostęp: 22.08.2022]

SŁOWNICZEK

1. **Alaksandr Łukaszenka** – prezydent Białorusi od 1994 roku. Od 2020 r. nie jest uznawany przez m.in Stany Zjednoczone i UE wobec aresztowania innych kandydatów i brutalnego stłumienia protestów Białorusinów domagających się uczciwych wyborów.

2. **Związek Polaków na Białorusi** – stowarzyszenie działające od 1990 r. Zrzesza i reprezentuje przedstawicieli mniejszości polskiej i dba o rozwój kultury narodowej. Władze białoruskie przez długi czas uznawały ZPB za organizację opozycyjną, utrudniały prowadzenie przez nią działalności i prześladowały jej członków.

ŹRÓDŁO 3. ARMENIA/AZERBEJDŻAN: „KONFLIKT O GÓRSKI KARABACH PRZYCZYNA WIELOLETNIEGO CIERPIENIA OSÓB STARSZYCH – NOWE RAPORTY” (FRAGMENTY)

Konflikt między Armenią a Azerbejdżanem o terytorium Górskiego Karabachu spowodował dziesięciolecie nieszczęść dla osób starszych, podkreśla Amnesty International¹ w dwóch nowych raportach. W wyniku konfliktu, który toczył się w latach 1988–1994 i ponownie eskalował pod koniec 2020 r. starsi ludzie byli bezprawnie zabijani, torturowani i przymusowo wysiedlani. Te wydarzenia trwale naznaczyły życie tych, którym udało się przetrwać. Jeden z raportów, Last to Flee: Older People's Experience of War Crimes and Displacement in the Nagorno-Karabakh Conflict (tłm. „Uciekają jako ostatni. W konflikcie w Górskim Karabachu osoby starsze doświadczają zbrodni wojennych i wysiedlenia”), dokumentuje, w jaki sposób starsi Ormianie² byli nieproporcjonalnie narażeni na przemoc w czasie ostatniego konfliktu, w tym na zbrodnie wojenne, takie jak pozasądowe egzekucje, a także tortury i inne formy złego traktowania w azerbejdżańskich aresztach.

Drugi raport, *Life in a Box: Older People's Experiences of Displacement and Prospects for Return in Azerbaijan* (tłm. „Życie w pudełku. Doświadczenie wysiedlenia wśród osób starszych i perspektywa powrotu do Azerbejdżanu”), szczegółowo opisuje cierpienia starszych Azerów³, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów w Górskim Karabachu i siedmiu okolicznych okręgach podczas pierwszego konfliktu. „Konflikt w Górskim Karabachu uwydatnia wyjątkowe zagrożenia dla osób starszych podczas konfliktów zbrojnych. Często uciekają oni jako ostatni, a konsekwencje wojny odczuwają przez dziesiątki lat” – powiedziała Laura Mills, badaczka ds. osób starszych w Zespole Reagowania Kryzysowego Amnesty International. „Zarówno w Armenii, jak i w Azerbejdżanie starsi ludzie z trudem odbudowują swoje życie po wysiedleniu – jednak utrata przez nich niezależności i godności jest traktowana jako nieunikniona lub nieistotna”.

„W sytuacji wysokiego napięcia – i wciąż możliwej dalszej eskalacji – zarówno władze Armenii, jak i Azerbejdżanu powinny podjąć jasne i stanowcze zobowiązania do priorytetowego traktowa-

nia ochrony osób starszych oraz zapewnienia, że ich prawa człowieka, w tym prawa do mieszkania i zdrowia, są chronione”. Kiedy we wrześniu 2020 roku w Górskim Karabachu rozpoczęły się walki, osoby starsze w społecznościach etnicznych Armenii prawie zawsze uciekały ze swoich domów jako ostatnie i w rezultacie były nieproporcjonalnie dotknięte przemocą. W początkowej fazie konfliktu mężczyźni w wieku od 18 do 55 lat byli zazwyczaj mobilizowani do walki lub do służby wojennej jako ochotnicy. Kiedy siły azerbejdżańskie ruszyły na wioski i miasteczka ormiańskie, jedynymi osobami, które pozostały przy życiu, były często osoby starsze, a zwłaszcza starsi mężczyźni. Wiele starszych osób napotykało na przeszkody podczas prób wyjazdu. Niepełnosprawność fizyczna i problemy zdrowotne utrudniały niektórym ucieczkę. W innych przypadkach osoby starsze z niepełnosprawnością psychospołeczną lub demencją miały trudności ze zrozumieniem konieczności lub pilności wyjazdu. Inni zdecydowali się nie wyjeżdżać, ponieważ byli silnie przywiązani do swoich domów lub niechętnie porzucali ziemię czy zwierzęta gospodarskie. Starsi ludzie, którzy uciekli ze swoich domów, przez wiele lat żyli w warunkach przesiedlenia. Zgłaszali brak dostępu do odpowiednich mieszkań i utratę środków do życia, co jeszcze bardziej pogłębiło poczucie bezradności i izolacji. Cierpią również z powodu całkowitego braku dostępu do pomocy psychiatrycznej i psychologicznej, jak i wsparcia psychospołecznego. Po stronie etnicznych Ormian ponad połowa ofiar śmiertelnych wśród ludności cywilnej to ludzie starsi. Wielu rozmówców opowiedziało to ludzkie starsi. Wielu rozmówców opowiedziało o pozasądowych egzekucjach dokonywanych przez siły azerbejdżańskie. Opisywali oni zabójstwa, w których ofiary były ściane lub strzelano do nich z bliskiej odległości, co stanowi zbrodnię wojenną (umyślne zabójstwo). Część z nich było torturowanych przed śmiercią, a niektóre zwłoki były okaleczone. [...]

Źródło: ↗ <https://amnesty.org.pl/armenia-azerbejdzan-konflikt-o-gorski-karabach-cierpienia-osob-starszych-raporty/> [dostęp: 22.08.2022]

SŁOWNICZEK

1. **Amnesty International** – międzynarodowa organizacja pozarządowa, założona w 1961 roku, która walczy metodami pokojowymi o przestrzeganie praw człowieka na świecie. Organizacja jest laureatem Pokojowej Nagrody Nobla z 1977 roku za „wkład w umacnianie podstaw wolności, sprawiedliwości, a tym samym pokoju na całym świecie” Szczególne uznanie zdobyły jej działania w obronie tzw. więźniów sumienia.

2. **Ormianie** – naród tworzący podstawową ludność Armenii; poza granicami zamieszkujący w wielu krajach, głównie w Rosji (zwłaszcza w północnym Kaukazie), Gruzji, Turcji, Azerbejdżanie. Powodem

życia w rozproszeniu (diasporze) były prześladowania (szczególnie ludobójstwo dokonane przez Turcję w 1915-1916). W 1992 r. ogłosili niepodległość Górskiego Karabachu, odrywając zbrojnie ten region od Azerbejdżanu. Społeczność międzynarodowa nie uznaje tego państwa.

3. **Azerowie, Azerbejdżanie** – naród zamieszkujący Azerbejdżan na Kaukazie oraz północny Iran, a także Rosję, Gruzję i inne kraje. W zdecydowanej większości są muzułmanami, stąd konflikt z chrześcijańskimi Ormianami, których popiera Turcję. Ormianie otrzymują wsparcie Rosji, która tradycyjnie usiłuje w tym regionie odgrywać rolę mocarstwa.

ŹRÓDŁO 4. CHRISTIANA VONSCHIEDTA I MIRIAM WELLS, „KOREAŃCZYCY W POLSCE – PRACUJĄ PRZYMUSOWO, BY UTRZYMAĆ REŻIM KIM DZONG UNA” (FRAGMENTY)

Północna Korea wyzyskuje pracowników w sercu Unii Europejskiej? To brzmi niewiarygodnie. Ale dziennikarze amerykańskiego portalu Vice znaleźli dowody, że obywatele Korei Północnej pracują przymusowo w Polsce, a ich wynagrodzenia służą utrzymaniu reżimu w ich ojczyźnie. Potwierdziliśmy, że Północni Koreańczycy są zatrudniani jako pracownicy fizyczni w wielu miejscach w Polsce. Ich pensje „podróżują” przez sieć różnych firm prosto do kieszeni dyktatorskiej Partii Pracy Korei¹. [...] Przede wszystkim, śledztwo rzuca światło na warunki pracy, które wydają się pasować do definicji pracy przymusowej, jakie określono w Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka oraz przez Międzynarodową Organizację Pracy – pracy, z której korzystają firmy w całej Europie i dzięki której przywódca Kim Dzong Un napełnia swoje kufry obcymi walutami. [...] Rozmowy, które VICE przeprowadził z pracownikami stoczni z Korei Północnej ujawniły, że pracują oni często po 11-12 godzin dziennie, 5 dni w tygodniu, z krótszą 7-godziną zmianą w soboty. Dziennikarze zaobserwowali też pracowników przywożonych busem o godz. 5.52 na budowę [...] w Warszawie i odbieranych po godzinie 19, a następnie wieziono ich do pomieszczeń mieszkalnych na silnie strzeżonym terenie na obszarach wiejskich. [...] Tam, gdzie mieszkają, jeden pokój dzieli ze sobą 4-5 robotników, zdradził nam inny Koreańczyk. Ponieważ wymaga się od nich także pracy nocami, zwykle w jednym pokoju w tym samym czasie śpią 2-3 osoby. Kogo innego spytaliśmy, czy mógł rozmawiać z polskimi współpracownikami. – Po prostu nie mamy czasu. Idziemy do pracy, potem idziemy do domu. To wszystko, co robimy – powiedział. [...] Nawiązując do [raportu] European Alliance for Human Rights w Korei Północnej, pracujący za granicą są pozbawiani większości swoich wynagrodzeń, które są płacone w obcej walucie prosto do PPK, co służy jako metoda obejścia sankcji ONZ. „Pracownicy rzadko mają możliwość opuszczania miejsc pracy albo nawiązywania kontaktów z miejscowymi przez całe okresy pracy przymusowej”. Dostęp do mediów jest ograniczony, kontakt z rodzinami w Korei Północnej

jest limitowany, a lekcje indoktrynacji ideologicznej są bardziej perswazyjne niż te, prowadzone w Korei Północnej” – napisano w raporcie opublikowanym we wrześniu ub. roku, który opierał się na rozmowach z dezertierami. ONZ szacuje w ubiegłorocznym raporcie, że około 50 tys. obywateli Korei Północnej pracuje za granicą, zarabiając dla reżimu Kima od 1,2 do 2,3 mld USD rocznie. [...] Badanie wykazało, że pracownicy pochodzą głównie z Pjongyangu², muszą być lojalni wobec reżimu, żonaci – co czyni realną groźbę konsekwencji dla członków rodziny i „motywuje” do właściwego zachowania. Pozwala im się na 40-dniowe wakacje w ojczyźnie po dwóch latach pracy, po których pracują za granicą przez kolejne trzy lata. Jeden pracownik, z którym rozmawialiśmy, pracował w Polsce od 5 lat. [...] Międzynarodowa Organizacja Pracy definiuje pracę przymusową jako „sytuację, w której ludzie są przymuszani do pracy przy użyciu siły, zastraszenia albo poprzez bardziej subtelne środki jak kumulowanie długu, przechowywanie dokumentów tożsamości albo groźba doniesienia do władz imigracyjnych”. [...] Rzecznik Urzędu ds. Cudzoziemców powiedział VICE, że tym Północnym Koreańczykom, którzy uciekli podczas przymusowej pracy w Polsce, udzielono w 2015 roku azylu, ale nie podał dalszych szczegółów. Kim Seung-cheol uciekł w czasie pracy w Rosji w 1999 roku, a źródła, które rozmawiały z VICE, zastrzegając anonimowość, twierdzą, że nie więcej niż 50 na każde 50 tys. Północnych Koreańczyków pracujących za granicą, udaje się uciec. Według Kima, tajna policja odwiedza rodziny „nieposłusznych”. Powiedział też, że jego syn i matka zostali deportowani, a wkrótce po jego ucieczce zmarli. – Cała moja rodzina została zniszczona – powiedział. [...]

Źródło: ↗ <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/przymusowi-pracownicy-z-korei-polnocnej-w-polsce/7qxeexd> [dostęp: 22.08.2022]

SŁOWNICZEK

1. **Partia Pracy Korei (PPK)** – partia rządząca w Korei Północnej, na czele której stoją kolejni potomkowie Kim Ir Sena, założyciela państwa koreańskiego. Ideologię komunizmu łączy z ograniczaniem kontaktów ze światem (dżucze), a ostatnio także z militaryzmem i nacjonalizmem.

2. **Pyongyang** – historyczna stolica Korei Północnej, a zarazem największe miasto i główny ośrodek gospodarczy kraju. Po zniszczeniach wojny koreańskiej (1950–1953) miało stać się modelowym, komunistycznym miastem.

DLA ZAINTERESOWANYCH

Zadanie 1. Obejrzyjcie wspólnie cztery krótkie filmy opowiadające o Malali, prawach pracowniczych, mniejszości polskiej na Białorusi oraz konflikcie ormiańsko-azerskim. Jeśli nie znacie dobrze angielskiego, włączcie w ustawieniach tłumaczenie na język polski. Jakie nowe informacje zdobyliście? Które z tych filmów przepojone są nadzieją na pozytywną zmianę, a które mają wydźwięk pesymistyczny?

Zwiastun filmu dokumentalnego. *He Named Me Malala* [tłum. *Dał mi na imię Malala*], reż. Davis Guggenheim, 2015

👉 <https://www.youtube.com/watch?v=vE5gSHJkusU>

Animacja. ILO [Światowa Organizacja Pracy], *Lured by a job, trapped in forced labour!* [tłum. *Zwabiony przez ofertę pracy, uwięziony w pracy przymusowej*], 2015

👉 <https://www.youtube.com/watch?v=pD0IT6q08bU>

BIEŁSAT PL, *Oskarżenie wciąż „szuka dowodów”?*

Andżelika Borys i Andrzej Poczobut są od roku w areszcie, 2022

👉 https://www.youtube.com/watch?v=0h56Q_dyy0s

Al Jazeera English, *Why are Armenia and Azerbaijan fighting over Nagorno-Karabakh?*

[tłum. *Dlaczego Armenia i Azerbejdżan walczą o Górski Krabach?*]

👉 <https://www.youtube.com/watch?v=kHCvXr-CCzM>